Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 15ης Οκτωβρίου 2020*

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των καταναλωτών – Υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά – Οδηγία 2007/64/ΕΚ – Άρθρο 45 – Οδηγία (ΕΕ) 2015/2366 – Άρθρο 55 – Λύση σύμβασης-πλαισίου – Οδηγία 2014/17/ΕΕ – Συμβάσεις πίστωσης για καταναλωτές για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία – Άρθρο 12, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', και παράγραφος 3 – Πρακτικές δέσμευσης – Πρακτικές ομαδοποίησης – Οδηγία 2014/92/ΕΕ – Λογαριασμοί πληρωμών – Άρθρα 9 έως 14 – Αλλαγή λογαριασμού – Υποχρέωση κατάθεσης, με πάγια εντολή, εισοδημάτων σε λογαριασμό πληρωμών που τηρείται στον πιστωτικό φορέα για χρονικό διάστημα που ορίζεται στη δανειακή σύμβαση έναντι εξατομικευμένου πλεονεκτήματος – Διάρκεια της υποχρέωσης – Απώλεια του εξατομικευμένου πλεονεκτήματος σε περίπτωση πρόωρου κλεισίματος του λογαριασμού»

Στην υπόθεση C-778/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Γαλλία) με απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 11 Δεκεμβρίου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

Association française des usagers de banques

κατά

Ministre de l'Économie et des Finances,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους E. Regan, πρόεδρο τμήματος, M. Ilešič, E. Juhász, K. Λυκούργο και I. Jarukaitis (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Saugmandsgaard Øe

γραμματέας: M. Krausenböck, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 18ης Δεκεμβρίου 2019,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A.-L. Desjonquères καθώς και από τους J. Traband, E. Toutain και D. Colas,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

– η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek και J. Vláčil καθώς και από την S. Šindelková,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον Δ. Τριανταφύλλου και την Ε. Τσερέπα-Lacombe,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 27ης Φεβρουαρίου 2020,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 45 της οδηγίας 2007/64/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Νοεμβρίου 2007, για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ, 2005/60/ΕΚ και 2006/48/ΕΚ και την κατάργηση της οδηγίας 97/5/ΕΚ (ΕΕ 2007, L 319, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ 2009, L 187, σ. 5), του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο α′, και παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/17/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης για καταναλωτές για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία και την τροποποίηση των οδηγιών 2008/48/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 (ΕΕ 2014, L 60, σ. 34, και διορθωτικό ΕΕ 2015, L 246, σ. 11), των άρθρων 9 έως 14 της οδηγίας 2014/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 2014, για τη συγκρισιμότητα των τελών που συνδέονται με λογαριασμούς πληρωμών, την αλλαγή λογαριασμού πληρωμών και την πρόσβαση σε λογαριασμούς πληρωμών με βασικά χαρακτηριστικά (ΕΕ 2014, L 257, σ. 214), καθώς και του άρθρου 55 της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2366 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2015, σχετικά με υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 2002/65/ΕΚ, 2009/110/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 και την κατάργηση της οδηγίας 2007/64/ΕΚ (ΕΕ 2015, L 337, σ. 35, και διορθωτικό ΕΕ 2018, L 102, σ. 97).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Association française des usagers de banques (Γαλλικής Ένωσης πελατών τραπεζών, στο εξής: AFUB) και του Ministre de l'Économie et des Finances (Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, Γαλλία) σχετικά με τη νομιμότητα διατάγματος περί καθορισμού της διάρκειας κατά την οποία ο πιστωτικός φορέας μπορεί να επιβάλει στον δανειολήπτη την υποχρέωση κατάθεσης, με πάγια εντολή, των αποδοχών του ή των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων του σε λογαριασμό πληρωμών.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2007/64

3 Η αιτιολογική σκέψη 29 της οδηγίας 2007/64 έχει ως εξής:

«Για να διευκολύνεται η κινητικότητα των πελατών, θα πρέπει να παρέχεται στους καταναλωτές η δυνατότητα να καταγγέλλουν χωρίς επιβάρυνση μια σύμβαση-πλαίσιο μετά από ένα χρόνο. […]»

4 Το άρθρο 45 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Λύση», ορίζει στις παραγράφους 1 και 2 τα εξής:

«1. Ο χρήστης υπηρεσίας πληρωμών μπορεί να λύσει τη σύμβαση-πλαίσιο ανά πάσα στιγμή, εκτός αν τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν συμφωνήσει προθεσμία προειδοποίησης. Η προθεσμία αυτή δεν μπορεί να υπερβαίνει τον ένα μήνα.

2. Η λύση σύμβασης-πλαισίου διάρκειας άνω των δώδεκα μηνών ή αορίστου χρόνου δεν συνεπάγεται επιβάρυνση για τον χρήστη υπηρεσιών πληρωμών μετά το πέρας δωδεκαμήνου. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, η χρέωση για τη λήξη πρέπει να είναι εύλογη και σύμφωνη με το κόστος.»

Η οδηγία 2015/2366

5 Η οδηγία 2007/64 καταργήθηκε, από τις 13 Ιανουαρίου 2018, με την οδηγία 2015/2366. Η αιτιολογική σκέψη 62 της οδηγίας αυτής έχει ως εξής:

«Για να διευκολύνεται η κινητικότητα των πελατών, θα πρέπει να παρέχεται στους καταναλωτές η δυνατότητα να καταγγέλλουν χωρίς επιβάρυνση μια σύμβαση-πλαίσιο. Ωστόσο, για τις συμβάσεις που καταγγέλλονται από τον καταναλωτή σε λιγότερο από έξι μήνες μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος τους, οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να επιβάλλουν τέλη σύμφωνα με τις δαπάνες που προκύπτουν από την καταγγελία της σύμβασης-πλαισίου από τον καταναλωτή. […]»

6 Το άρθρο 55 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Λύση» και αντικατέστησε το άρθρο 45 της οδηγίας 2007/64, προβλέπει στις παραγράφους 1 και 2 τα εξής:

«1. Ο χρήστης υπηρεσιών πληρωμών μπορεί να λύσει τη σύμβαση-πλαίσιο ανά πάσα στιγμή, εκτός αν τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν συμφωνήσει προθεσμία προειδοποίησης. Η εν λόγω προθεσμία δεν υπερβαίνει τον έναν μήνα.

2. Η λύση σύμβασης-πλαισίου δεν συνεπάγεται επιβάρυνση για τον χρήστη υπηρεσιών πληρωμών, εκτός αν η σύμβαση βρίσκεται σε ισχύ για λιγότερο από έξι μήνες. Τυχόν χρεώσεις για τη λύση της σύμβασης-πλαισίου πρέπει να είναι εύλογες και σύμφωνες με το κόστος.»

Η οδηγία 2014/17

7 Οι αιτιολογικές σκέψεις 15, 24 και 25 της οδηγίας 2014/17 έχουν ως εξής:

«(15) Στόχος της παρούσας οδηγίας είναι η διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας για τους καταναλωτές που συνάπτουν συμβάσεις πίστωσης για ακίνητα. […]

[…]

(24) […] Ο συνδυασμός μιας σύμβασης πίστωσης με μία ή περισσότερες άλλες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες ή προϊόντα σε δέσμες δίνει την ευκαιρία στους πιστωτικούς φορείς να διαφοροποιήσουν την προσφορά τους και να ανταγωνιστούν ο ένας τον άλλο, υπό τον όρο ότι τα στοιχεία της δέσμης μπορούν επίσης να αγοραστούν ξεχωριστά. Ενώ ο συνδυασμός συμβάσεων πίστωσης με μία ή περισσότερες άλλες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες ή προϊόντα σε δέσμες μπορεί να ωφελήσει τους καταναλωτές, μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την κινητικότητα των καταναλωτών και την ικανότητά τους να πραγματοποιούν τεκμηριωμένες επιλογές, εκτός αν τα στοιχεία της δέσμης μπορούν να αγοραστούν ξεχωριστά. Είναι σημαντικό να εμποδιστούν πρακτικές όπως η σύνδεση ορισμένων προϊόντων που μπορεί να οδηγήσει τους καταναλωτές στη σύναψη συμβάσεων πίστωσης οι οποίες δεν είναι προς το συμφέρον τους, χωρίς ωστόσο να περιορίζεται η ομαδοποίηση προϊόντων που μπορεί να φανεί ωφέλιμη για τους καταναλωτές. Τα

κράτη μέλη οφείλουν ωστόσο να συνεχίσουν να παρακολουθούν στενά τις αγορές χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών λιανικής ώστε να εξασφαλίσουν ότι οι πρακτικές ομαδοποίησης δεν στρεβλώνουν τις επιλογές των καταναλωτών και τον ανταγωνισμό στην αγορά.

(25) Γενικώς, δεν θα πρέπει να επιτρέπονται οι πρακτικές δέσμευσης εκτός αν η χρηματοπιστωτική υπηρεσία ή το προϊόν που προσφέρεται μαζί με τη σύμβαση πίστωσης δεν θα μπορούσε να προσφερθεί ξεχωριστά καθώς αποτελεί πλήρως ενσωματωμένο μέρος της πίστωσης, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση ασφαλισμένης υπερανάληψης. Σε άλλες περιπτώσεις μπορεί ωστόσο να δικαιολογηθεί για πιστωτικούς φορείς η προσφορά ή η πώληση μιας σύμβασης πίστωσης σε δέσμη με λογαριασμό πληρωμών, λογαριασμό ταμιευτηρίου, επενδυτικό προϊόν ή συνταξιοδοτικό προϊόν, για παράδειγμα όταν το κεφάλαιο του λογαριασμού χρησιμοποιείται για την εξόφληση της πίστωσης ή ως προϋπόθεση για κοινή συγκέντρωση πόρων με σκοπό την απόκτηση πίστωσης […]».

8 Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής, το οποίο τιτλοφορείται «Αντικείμενο», ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κοινό πλαίσιο για ορισμένες πτυχές των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με τις συμβάσεις που καλύπτουν τις πιστώσεις σε καταναλωτές οι οποίες εξασφαλίζονται με υποθήκη ή με άλλο τρόπο και αφορούν ακίνητα που προορίζονται για κατοικία […]».

9 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Επίπεδο εναρμόνισης», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να διατηρούν ή να θεσπίζουν πιο αυστηρές διατάξεις προκειμένου να προστατεύσουν τους καταναλωτές, με την προϋπόθεση οι διατάξεις αυτές να είναι συνεπείς με τις υποχρεώσεις τους σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης.»

10 Το άρθρο 4 της οδηγίας 2014/17, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ορισμοί», προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

[…]

26. “Πρακτική δέσμευσης”: η προσφορά ή η πώληση σύμβασης πίστωσης σε δέσμη με άλλα ξεχωριστά χρηματοπιστωτικά προϊόντα ή υπηρεσίες όταν η σύμβαση πίστωσης δεν διατίθεται χωριστά στον καταναλωτή.

27. “Πρακτική ομαδοποίησης”: η προσφορά ή η πώληση μιας σύμβασης πίστωσης σε δέσμη με άλλα ξεχωριστά χρηματοπιστωτικά προϊόντα ή υπηρεσίες, όταν η σύμβαση πίστωσης διατίθεται και χωριστά στον καταναλωτή αλλά όχι κατ’ ανάγκη με τους ίδιους όρους ή προϋποθέσεις όπως όταν προσφέρεται ομαδοποιημένη με τις συμπληρωματικές υπηρεσίες.

[…]»

11 Το άρθρο 12 της οδηγίας αυτής, περιλαμβανόμενο στο κεφάλαιο 4 το οποίο φέρει τον τίτλο «Ενημέρωση και πρακτικές που προηγούνται της σύναψης της σύμβασης πίστωσης», αφορά τις «[π]ρακτικές δέσμευσης και ομαδοποίησης» και ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη επιτρέπουν τις πρακτικές ομαδοποίησης αλλά απαγορεύουν τις πρακτικές δέσμευσης.

2. Κατά παρέκκλιση της παραγράφου 1, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι οι πιστωτικοί φορείς έχουν τη δυνατότητα να ζητούν από τον καταναλωτή ή ένα μέλος της οικογενείας του ή έναν στενό συγγενή του:

α) να ανοίξει ή να τηρήσει λογαριασμό πληρωμών ή ταμιευτηρίου, όταν μοναδικός σκοπός του εν λόγω λογαριασμού είναι να σωρευθεί κεφάλαιο για να αποπληρωθεί η πίστωση, να εξυπηρετηθεί η πίστωση, να συγκεντρωθούν από κοινού πόροι για τη χορήγηση της πίστωσης ή να παρασχεθεί πρόσθετη ασφάλεια στον πιστωτικό φορέα στην περίπτωση αθέτησης υποχρέωσης,

[…]

3. Κατά παρέκκλιση της παραγράφου 1, τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέπουν τις δεσμευτικές πρακτικές όταν ο πιστωτικός φορέας μπορεί να αποδείξει στην αρμόδια αρχή του ότι τα δεσμευμένα προϊόντα ή κατηγορίες προϊόντων που προσφέρονται, με όρους και προϋποθέσεις παρόμοιες μεταξύ τους, τα οποία δεν διατίθενται ξεχωριστά, έχουν ως αποτέλεσμα σαφές πλεονέκτημα για τους καταναλωτές λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τη διαθεσιμότητα και τις τιμές των σχετικών προϊόντων που προσφέρονται στην αγορά. Η παρούσα παράγραφος ισχύει μόνο για προϊόντα που διατίθενται στην αγορά μετά τις 20 Μαρτίου 2014.

[…]»

Η οδηγία 2014/92

12 Οι αιτιολογικές σκέψεις 9 και 12 της οδηγίας 2014/92 έχουν ως εξής:

«(9) Προκειμένου να υποστηριχτεί η αποτελεσματική και ομαλή χρηματοπιστωτική κινητικότητα μακροπρόθεσμα, είναι καθοριστικής σημασίας η θέσπιση μιας ομοιόμορφης δέσμης κανόνων για την αντιμετώπιση του ζητήματος της χαμηλής κινητικότητας των καταναλωτών, ιδίως δε για […] την παροχή κινήτρων για την αλλαγή λογαριασμού πληρωμών […]

[…]

(12) […] Όλες οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας θα πρέπει να αφορούν λογαριασμούς πληρωμών μέσω των οποίων οι καταναλωτές είναι σε θέση να φέρουν εις πέρας τις ακόλουθες συναλλαγές: κατάθεση χρηματικών ποσών, ανάληψη μετρητών και εκτέλεση και λήψη πράξεων πληρωμής προς και από τρίτους, περιλαμβανομένης της εκτέλεσης μεταφορών πιστώσεων. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να αποκλείονται οι λογαριασμοί με πλέον περιορισμένες λειτουργίες. Για παράδειγμα, λογαριασμοί όπως […] οι τρεχούμενοι λογαριασμοί στεγαστικών δανείων […] θα πρέπει να αποκλείονται καταρχήν από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας. Ωστόσο, εάν οι εν λόγω λογαριασμοί χρησιμοποιούνται για πράξεις καθημερινών πληρωμών και εμπεριέχουν όλες τις προαναφερόμενες λειτουργίες, θα εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας. […]»

13 Το άρθρο 2 της ως άνω οδηγίας, που τιτλοφορείται «Ορισμοί», προβλέπει τα ακόλουθα:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[…]

15. “τέλη”: όλες οι χρεώσεις και κυρώσεις, εάν υπάρχουν, τις οποίες οφείλει ο καταναλωτής στον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών για υπηρεσίες που συνδέονται με λογαριασμό πληρωμών ή σε σχέση με αυτές·

[…]».

14 Το άρθρο 9 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Παροχή της υπηρεσίας αλλαγής λογαριασμού», επιβάλλει στα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών παρέχουν υπηρεσία αλλαγής λογαριασμού σε οποιονδήποτε καταναλωτή ανοίγει ή κατέχει λογαριασμό πληρωμών σε πάροχο υπηρεσιών πληρωμών που εδρεύει στην επικράτεια του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους.

15 Το άρθρο 10 της οδηγίας 2014/92, το οποίο φέρει τον τίτλο «Η υπηρεσία αλλαγής λογαριασμού», καθορίζει τους λεπτομερείς κανόνες που πρέπει να εφαρμόζουν οι πάροχοι υπηρεσιών σε εκτέλεση των αιτημάτων αλλαγής λογαριασμού των καταναλωτών.

16 Το άρθρο 11 της οδηγίας αυτής, το οποίο επιγράφεται «Διευκόλυνση του διασυνοριακού ανοίγματος λογαριασμού για καταναλωτές», επιβάλλει στα κράτη μέλη να διευκολύνουν το διασυνοριακό άνοιγμα λογαριασμών και καθορίζει τις σχετικές λεπτομερείς ρυθμίσεις.

17 Το άρθρο 12 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Τέλη που συνδέονται με την υπηρεσία αλλαγής λογαριασμού», ορίζει στις παραγράφους 3 και 4 τα εξής:

«3. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα τέλη, εάν ισχύουν, που χρεώνει ο αποστέλλων πάροχος υπηρεσιών πληρωμών στον καταναλωτή για το κλείσιμο του λογαριασμού πληρωμών που τηρείται σε αυτό καθορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 45 παράγραφοι 2, 4 και 6 της οδηγίας [2007/64].

4. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα τέλη, εάν ισχύουν, που χρεώνει ο αποστέλλων ή ο λαμβάνων πάροχος υπηρεσιών πληρωμών στον καταναλωτή για οποιαδήποτε υπηρεσία που παρέχεται δυνάμει του άρθρου 10, εκτός εκείνων που αναφέρονται στις παραγράφους 1, 2 και 3 του παρόντος άρθρου, είναι εύλογα και αντιστοιχούν στο πραγματικό κόστος στο οποίο υποβάλλεται ο εν λόγω πάροχος υπηρεσιών πληρωμών.»

18 Το άρθρο 13 της οδηγίας 2014/92, με τίτλο «Οικονομική ζημία για τους καταναλωτές», επιβάλλει με την παράγραφο 1 στα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι οποιαδήποτε οικονομική ζημία η οποία προκύπτει άμεσα από τη μη συμμόρφωση παρόχου υπηρεσιών πληρωμών προς τις υποχρεώσεις οι οποίες ισχύουν δυνάμει του άρθρου 10 επιστρέφεται χωρίς καθυστέρηση στον καταναλωτή.

19 Το άρθρο 14 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Πληροφόρηση σχετικά με την υπηρεσία αλλαγής λογαριασμού», καθορίζει τους λεπτομερείς κανόνες σχετικά με τις πληροφορίες τις οποίες οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών υποχρεούνται να παρέχουν στους καταναλωτές σχετικά με την αλλαγή λογαριασμού.

Το γαλλικό δίκαιο

20 Το άρθρο 67, II, πρώτο εδάφιο, του loi nº 2016-1691, du 9 décembre 2016, relative à la transparence, à la lutte contre la corruption et à la modernisation de la vie économique (νόμου 2016-1691, της 9ης Δεκεμβρίου 2016, περί διαφάνειας, καταπολέμησης της διαφθοράς και εκσυγχρονισμού της οικονομικής ζωής) (JORF της 10ης Δεκεμβρίου 2016, κείμενο αριθ. 2), προβλέπει τα ακόλουθα:

«Υπό τους όρους του άρθρου 38 του Συντάγματος, η Κυβέρνηση μπορεί να λάβει με διάταγμα, εντός προθεσμίας έξι μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, κάθε μέτρο το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του νόμου για τη θέσπιση, τηρουμένου του άρθρου L. 312-1-2 του νομισματικού και χρηματοπιστωτικού κώδικα, των προϋποθέσεων υπό τις οποίες η σύναψη σύμβασης ενυπόθηκης πίστωσης από καταναλωτή καθώς και το ύψος του σχετικού επιτοκίου μπορούν να συνδέονται με το

άνοιγμα λογαριασμού καταθέσεων και την πάγια εντολή κατάθεσης των εισοδημάτων του καταναλωτή στον ως άνω λογαριασμό, ανεξαρτήτως της φύσης και της προέλευσής τους, κατά τη διάρκεια της πίστωσης.»

21 Το άρθρο L. 312 -1-2, I., 1., του code monétaire et financier (νομισματικού και χρηματοπιστωτικού κώδικα), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, ορίζει τα εξής:

«Απαγορεύεται η πώληση ή η προσφορά προς πώληση προϊόντων ή υπηρεσιών σε δέσμη, εκτός εάν τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που περιέχονται σε δέσμη μπορούν να αγοραστούν χωριστά ή δεν είναι δυνατό να διαχωριστούν.»

22 Το άρθρο L. 314-1 του εν λόγω κώδικα προβλέπει τα εξής:

«Ως λογαριασμός πληρωμών νοείται ο λογαριασμός που τηρείται στο όνομα ενός ή περισσοτέρων προσώπων και χρησιμοποιείται για την εκτέλεση πράξεων πληρωμής.»

23 Κατά το άρθρο L. 313-25 του code de la consommation (κώδικα προστασίας καταναλωτή), όπως τροποποιήθηκε με το ordonnance nº 2017-1090, du 1er juin 2017, relative aux offres de prêt immobilier conditionnées à la domiciliation des salaires ou revenus assimilés de l'emprunteur sur un compte de paiement (κατ' εξουσιοδότηση διάταγμα 2017-1090, της 1ης Ιουνίου 2017, περί προσφορών ενυπόθηκων δανείων εξαρτώμενων από την υποχρέωση κατάθεσης, με πάγια εντολή, των αποδοχών ή των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων του δανειολήπτη σε λογαριασμό πληρωμών) (JORF της 3ης Ιουνίου 2017, κείμενο αριθ. 13), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης:

«Στην προσφορά που μνημονεύεται στο άρθρο L. 313-24:

[…]

10° Διευκρινίζεται αν το δάνειο εξαρτάται από την προϋπόθεση της κατάθεσης, με πάγια εντολή, εισοδημάτων που μνημονεύεται στο άρθρο L. 313-25-1. Σε τέτοια περίπτωση, μνημονεύονται η διάρκεια της κατάθεσης, ενδεχομένως τα έξοδα ανοίγματος και τήρησης λογαριασμού στον οποίο κατατίθενται οι αποδοχές ή τα εξομοιούμενα προς αυτές εισοδήματα, καθώς και η φύση του εξατομικευμένου πλεονεκτήματος που χορηγεί ο πιστωτικός φορέας ως αντιπαροχή. Η προσφορά πρέπει να καθιστά εφικτό τον σαφή προσδιορισμό του πλεονεκτήματος αυτού μνημονεύοντας τις σχετικές με το επιτόκιο ή άλλες προϋποθέσεις ως προς τις οποίες διατυπώνεται και τις οποίες θα εφαρμόσει ο πιστωτικός φορέας εάν ο δανειολήπτης παραβεί την ως άνω υποχρέωση κατάθεσης των εισοδημάτων του.

[…]»

24 Το άρθρο L. 313-25-1 του κώδικα αυτού, το οποίο προστέθηκε με το κατ' εξουσιοδότηση διάταγμα 2017-1090, προβλέπει τα εξής:

«Ο πιστωτικός φορέας δύναται να εξαρτήσει την κατά το άρθρο L. 313-24 προσφορά δανείου από την υποχρέωση κατάθεσης, με πάγια εντολή, των αποδοχών ή των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων του δανειολήπτη σε λογαριασμό πληρωμών, όπως αυτός ορίζεται στο άρθρο L. 314-1 του νομισματικού και χρηματοπιστωτικού κώδικα, υπό την προϋπόθεση ότι ο πιστωτικός φορέας χορηγεί ως αντιπαροχή στον δανειολήπτη εξατομικευμένο πλεονέκτημα.

Η προϋπόθεση αυτή δεν είναι δυνατό να επιβληθεί στον δανειολήπτη πέραν της μέγιστης διάρκειας που καθορίζεται με διάταγμα το οποίο εκδίδεται κατόπιν γνωμοδότησης του Conseil d'Etat (Συμβουλίου της Επικρατείας). Στο πέρας του χρονικού διαστήματος που προβλέπεται στη σύμβαση πίστωσης, ο δανειολήπτης αποκτά το εξατομικευμένο πλεονέκτημα έως τη λήξη του δανείου.

Εάν, πριν από το πέρας του χρονικού αυτού διαστήματος, ο δανειολήπτης δεν πληροί πλέον την προμνησθείσα προϋπόθεση περί κατάθεσης εισοδημάτων με πάγια εντολή, ο πιστωτικός φορέας δύναται, για τις δόσεις που απομένουν έως τη λήξη του δανείου, να άρει το μνημονευόμενο στο πρώτο εδάφιο εξατομικευμένο πλεονέκτημα και να εφαρμόσει τις σχετικές με το επιτόκιο ή άλλες προϋποθέσεις που μνημονεύονται στο άρθρο L. 313-25, σημείο 10. […]»

25 Το άρθρο R. 313-21-1 του εν λόγω κώδικα, το οποίο προστέθηκε με το décret nº 2017-1099, du 14 juin 2017, fixant la durée pendant laquelle le prêteur peut imposer à l'emprunteur la domiciliation de ses salaires ou revenus assimilés sur un compte de paiement (διάταγμα 2017-1099, της 14ης Ιουνίου 2017, περί προσδιορισμού της διάρκειας κατά την οποία ο πιστωτικός φορέας δύναται να επιβάλει στον δανειολήπτη την υποχρέωση κατάθεσης των αποδοχών ή των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων του σε λογαριασμό πληρωμών (JORF της 16ης Ιουνίου 2017, κείμενο αριθ. 38), προβλέπει τα ακόλουθα:

«Η μέγιστη διάρκεια της προβλεπόμενης κατά το άρθρο L. 313-25-1 υποχρέωσης κατάθεσης αποδοχών ή εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων ορίζεται σε δέκα έτη με αφετηρία τη σύναψη της σύμβασης πίστωσης ή, κατά περίπτωση, την τροποποίηση της αρχικής σύμβασης πίστωσης.

Η διάρκεια αυτή δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υπερβεί εκείνη της σύμβασης πίστωσης.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

26 Στις 9 Αυγούστου 2017, η AFUB άσκησε ενώπιον του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας, Γαλλία) προσφυγή ακυρώσεως του διατάγματος 2017-1099, λόγω υπέρβασης εξουσίας.

27 Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, η AFUB υποστηρίζει ότι το κατ' εξουσιοδότηση διάταγμα 2017-1090, για την εφαρμογή του οποίου εκδόθηκε το διάταγμα 2017-1099, αντιβαίνει στον σκοπό της διευκόλυνσης της κινητικότητας στον τραπεζικό τομέα τον οποίο επιδιώκουν οι οδηγίες 2007/64, 2014/17, 2014/92 και 2015/2366, καθόσον, αφενός, επιτρέπει στα πιστωτικά ιδρύματα να επιβάλουν στους καταναλωτές την υποχρέωση κατάθεσης, με πάγια εντολή, των αποδοχών ή των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων τους και, αφετέρου, καθορίζει σε δέκα έτη το μέγιστο χρονικό διάστημα κατά το οποίο τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να εξαρτούν τη χορήγηση των εξατομικευμένων πλεονεκτημάτων στους καταναλωτές από την εν λόγω κατάθεση.

28 Ο Ministre de l'Économie et des Finances (Υπουργός Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών) ζητεί να απορριφθεί η προσφυγή ακυρώσεως.

29 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η διάταξη του άρθρου L. 313-25-1 του κώδικα προστασίας καταναλωτή επιτρέπει στα πιστωτικά ιδρύματα να εξαρτούν, στο πλαίσιο πρότασης σε δανειολήπτη σύμβασης στεγαστικού δανείου, την παροχή ενός εξατομικευμένου πλεονεκτήματος από τη δέσμευση του δανειολήπτη να δώσει πάγια εντολή κατάθεσης των αποδοχών του και των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων του στο ίδρυμα αυτό για ορισμένη περίοδο, τυχόν δε μη τήρηση της δέσμευσης αυτής πριν από τη λήξη της εν λόγω περιόδου συνεπάγεται την απώλεια του ως άνω πλεονεκτήματος.

30 Το δικαστήριο αυτό φρονεί ότι η απάντηση στους λόγους ακυρώσεως που προβάλλει η AFUB εξαρτάται, πρώτον, από το κατά πόσον οι διατάξεις του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2014/17, λαμβανομένου υπόψη ιδίως του σκοπού που αναγνωρίζουν στον λογαριασμό πληρωμών ή ταμιευτηρίου, ή οι διατάξεις του άρθρου 12, παράγραφος 3, της ίδιας οδηγίας επιτρέπουν στον πιστωτικό φορέα, αφενός, να επιβάλει στον δανειολήπτη, έναντι εξατομικευμένου πλεονεκτήματος, την υποχρέωση κατάθεσης, με πάγια εντολή, του συνόλου των αποδοχών ή των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων του σε λογαριασμό πληρωμών για περίοδο οριζόμενη με τη

σύμβαση πίστωσης, ανεξαρτήτως του ύψους, των δόσεων και της διάρκειας του δανείου, και, αφετέρου, να ορίζει τη διάρκεια της περιόδου αυτής σε δέκα έτη το μέγιστο, χωρίς εντούτοις να υπερβαίνει τη διάρκεια της σύμβασης πίστωσης.

31 Η απάντηση αυτή εξαρτάται, δεύτερον, από το κατά πόσον το άρθρο 45 της οδηγίας 2007/64, το άρθρο 55 της οδηγίας 2015/2366 και τα άρθρα 9 έως 14 της οδηγίας 2014/92, σχετικά με τη διευκόλυνση της κινητικότητας στον τραπεζικό τομέα και με τις χρεώσεις για το κλείσιμο λογαριασμού πληρωμών, αντιτίθενται, αφενός, στο να έχει ως συνέπεια την απώλεια αυτού του πλεονεκτήματος το κλείσιμο λογαριασμού που έχει ανοίξει δανειολήπτης στον πιστωτικό φορέα για την κατάθεση, με πάγια εντολή, των εισοδημάτων του έναντι εξατομικευμένου πλεονεκτήματος στο πλαίσιο σύμβασης πίστωσης, εφόσον το κλείσιμο πραγματοποιείται πριν από τη λήξη της οριζόμενης στη σύμβαση αυτή περιόδου, περιλαμβανομένης της περίπτωσης που το κλείσιμο πραγματοποιείται πέραν του ενός έτους από το άνοιγμα του λογαριασμού, και, αφετέρου, στο ότι η περίοδος αυτή μπορεί να διαρκεί έως δέκα έτη ή να είναι ίση με τη συνολική διάρκεια της πίστωσης.

32 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Επιτρέπουν οι διατάξεις του [άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο α΄], της οδηγίας [2014/17], λαμβανομένου υπόψη ιδίως του σκοπού που αναγνωρίζουν στον λογαριασμό πληρωμών ή ταμιευτηρίου του οποίου επιτρέπουν το άνοιγμα και την τήρηση, ή οι διατάξεις [του άρθρου 12, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής], αφενός, στον πιστωτικό φορέα να επιβάλει στον δανειολήπτη, έναντι εξατομικευμένου πλεονεκτήματος, την υποχρέωση να καταθέτει το σύνολο των αποδοχών ή των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων του σε λογαριασμό πληρωμών για περίοδο οριζόμενη με τη σύμβαση πίστωσης, ανεξαρτήτως του ύψους, των δόσεων και της διάρκειας του δανείου και, αφετέρου, να μπορεί να διαρκεί η περίοδος που ορίζεται κατ' αυτόν τον τρόπο έως δέκα έτη ή να είναι ίση με τη διάρκεια της σύμβασης, εφόσον αυτή είναι συντομότερη;

2) Αντιτίθενται το άρθρο 45 της οδηγίας [2007/64], το οποίο ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο και επαναλαμβάνεται πλέον με το άρθρο 55 της οδηγίας [2015/2366], και τα άρθρα 9 έως 14 της οδηγίας [2014/92], σχετικά με τη διευκόλυνση της κινητικότητας στον τραπεζικό τομέα και με τις χρεώσεις για το κλείσιμο λογαριασμού πληρωμών, αφενός, στο ότι το κλείσιμο λογαριασμού που έχει ανοίξει δανειολήπτης στον πιστωτικό φορέα για την κατάθεση των εισοδημάτων του έναντι εξατομικευμένου πλεονεκτήματος στο πλαίσιο σύμβασης πίστωσης έχει ως συνέπεια την απώλεια αυτού του πλεονεκτήματος, εφόσον το κλείσιμο πραγματοποιείται πριν από τη λήξη της οριζόμενης στη σύμβαση αυτή περιόδου, συμπεριλαμβανομένης της περίπτωσης που το κλείσιμο πραγματοποιείται πέραν ενός έτους από το άνοιγμα του λογαριασμού, και, αφετέρου, στο ότι η περίοδος αυτή μπορεί να διαρκεί έως δέκα έτη ή να είναι ίση με τη συνολική διάρκεια της πίστωσης;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

33 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, και παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/17 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία επιτρέπει στον πιστωτικό φορέα να επιβάλει στον δανειολήπτη κατά τη σύναψη σύμβασης πίστωσης για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία, έναντι εξατομικευμένου πλεονεκτήματος, την υποχρέωση κατάθεσης του συνόλου των αποδοχών ή των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων του σε λογαριασμό πληρωμών που έχει ανοιχθεί στον

πιστωτικό αυτόν φορέα, ανεξαρτήτως του ύψους, των δόσεων και της διάρκειας του δανείου, τούτο δε για περίοδο δέκα ετών το μέγιστο ή, εάν η διάρκεια της σύμβασης δανείου είναι συντομότερη, για την περίοδο αυτή.

34 Από το άρθρο 1 της οδηγίας 2014/17, υπό το φως της αιτιολογικής της σκέψης 15, προκύπτει ότι η οδηγία θεσπίζει κοινό πλαίσιο για ορισμένες πτυχές των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με τις συμβάσεις που καλύπτουν τις πιστώσεις σε καταναλωτές οι οποίες εξασφαλίζονται με υποθήκη ή με άλλο τρόπο και αφορούν ακίνητα που προορίζονται για κατοικία, προκειμένου να τους διασφαλίσει υψηλό επίπεδο προστασίας.

35 Συναφώς, το άρθρο 12 της οδηγίας ορίζει στην παράγραφο 1 ότι τα κράτη μέλη επιτρέπουν τις πρακτικές ομαδοποίησης αλλά απαγορεύουν τις πρακτικές δέσμευσης.

36 Η έννοια της «πρακτική ομαδοποίησης» ορίζεται στο άρθρο 4, σημείο 27, της οδηγίας 2014/17 ως η προσφορά ή η πώληση μιας σύμβασης πίστωσης σε δέσμη με άλλα ξεχωριστά χρηματοπιστωτικά προϊόντα ή υπηρεσίες, όταν η σύμβαση πίστωσης διατίθεται και χωριστά στον καταναλωτή αλλά όχι κατ' ανάγκην με τους ίδιους όρους ή προϋποθέσεις όπως όταν προσφέρεται ομαδοποιημένη με τις συμπληρωματικές υπηρεσίες.

37 Η έννοια της «πρακτικής δέσμευσης» ορίζεται στο άρθρο 4, σημείο 26, της οδηγίας αυτής ως η προσφορά ή η πώληση σύμβασης πίστωσης σε δέσμη με άλλα ξεχωριστά χρηματοπιστωτικά προϊόντα ή υπηρεσίες όταν η σύμβαση πίστωσης δεν διατίθεται χωριστά στον καταναλωτή.

38 Επομένως, η διαφορά μεταξύ των δύο αυτών πράξεων, ήτοι της πρακτικής ομαδοποίησης και της πρακτικής δέσμευσης, κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας, έγκειται στο ότι, στην πρώτη περίπτωση, ο καταναλωτής έχει τη δυνατότητα να συνάψει χωριστά σύμβαση πίστωσης ή σύμβαση σε σχέση με άλλα χρηματοπιστωτικά προϊόντα ή υπηρεσίες, τα οποία προσφέρονται από τον πιστωτικό φορέα σε δέσμη, ενώ, στη δεύτερη περίπτωση, ο καταναλωτής δεν έχει τη δυνατότητα αυτή.

39 Εντούτοις, κατά το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν, παρά την απαγόρευση των πρακτικών δέσμευσης που τίθεται στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού, ότι οι πιστωτικοί φορείς έχουν τη δυνατότητα να ζητούν από τον καταναλωτή ή ένα μέλος της οικογενείας του ή έναν στενό συγγενή του να ανοίξει ή να τηρήσει λογαριασμό πληρωμών ή ταμιευτηρίου, όταν μοναδικός σκοπός του εν λόγω λογαριασμού είναι να σωρευθεί κεφάλαιο για να αποπληρωθεί η πίστωση, να συγκεντρωθούν από κοινού πόροι για τη χορήγηση της πίστωσης ή να παρασχεθεί πρόσθετη ασφάλεια στον πιστωτικό φορέα στην περίπτωση αθέτησης υποχρέωσης.

40 Επομένως, από το γράμμα του άρθρου 12, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2014/17 προκύπτει ότι, μολονότι η οδηγία αυτή απαγορεύει, κατ' αρχήν, την πρακτική δέσμευσης, εντούτοις προβλέπει, κατά παρέκκλιση από την απαγόρευση αυτή, ορισμένες αυστηρά οριοθετημένες περιπτώσεις στις οποίες τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέπουν μια τέτοια πράξη, μία δε από τις περιπτώσεις αυτές προβλέπεται στην παράγραφο 2, στοιχείο α', του άρθρου αυτού.

41 Από το γράμμα του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/17 προκύπτει επίσης ότι το άρθρο αυτό αφορά αποκλειστικά την πρακτική δέσμευσης και όχι την πρακτική ομαδοποίησης, η οποία επιτρέπεται από το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής.

42 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το άρθρο L. 312-1-2, I., 1., του νομισματικού και χρηματοπιστωτικού κώδικα ορίζει ότι απαγορεύεται η πώληση ή η προσφορά προς πώληση προϊόντων ή υπηρεσιών σε δέσμη, εκτός εάν τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που περιέχονται στη δέσμη μπορούν να αγοραστούν χωριστά ή εάν δεν είναι δυνατό να διαχωριστούν. Απαντώντας σε

αίτηση του Δικαστηρίου για παροχή διευκρινίσεων, το αιτούν δικαστήριο διευκρίνισε ότι η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει τις πρακτικές δέσμευσης και επιτρέπει τις πρακτικές ομαδοποίησης, κατά την έννοια της οδηγίας 2014/17.

43 Εξάλλου, από την απόφαση αυτή προκύπτει ότι το άρθρο L. 313-25-1 του κώδικα προστασίας καταναλωτή, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, προβλέπει ότι ο πιστωτικός φορέας δύναται να εξαρτήσει την προσφορά δανείου από την υποχρέωση του δανειολήπτη να καταθέτει τις αποδοχές ή τα εξομοιούμενα προς αυτές εισοδήματά του σε λογαριασμό πληρωμών για περίοδο οριζόμενη στη σύμβαση πίστωσης, υπό την προϋπόθεση ότι ο πιστωτικός φορέας χορηγεί ως αντιπαροχή στον δανειολήπτη εξατομικευμένο πλεονέκτημα. Η διάταξη αυτή προσθέτει ότι, κατά το πέρας του χρονικού αυτού διαστήματος, ο δανειολήπτης αποκτά το ως άνω πλεονέκτημα μέχρι τη λήξη του δανείου, διευκρινίζοντας ότι, σε περίπτωση που ο δανειολήπτης δεν πληροί πλέον την εν λόγω προϋπόθεση περί κατάθεσης των εισοδημάτων του πριν από το πέρας του εν λόγω διαστήματος, ο πιστωτικός φορέας δύναται, για τις δόσεις που απομένουν έως τη λήξη του δανείου, να άρει το εξατομικευμένο πλεονέκτημα.

44 Επισημαίνεται, συναφώς, ότι η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η εν λόγω διάταξη αφορά την πρακτική ομαδοποίησης, διότι οι πιστωτικοί φορείς υποχρεούνται, κατά την κυβέρνηση αυτή, να προτείνουν στους καταναλωτές τόσο συμβάσεις στεγαστικού δανείου συνοδευόμενες από ρήτρα υποχρέωσης κατάθεσης με πάγια εντολή όσο και συμβάσεις στεγαστικού δανείου που δεν περιέχουν τέτοια ρήτρα. Επομένως, η ύπαρξη ή μη ρήτρας τέτοιας φύσεως εμπίπτει στη συμβατική ελευθερία των συμβαλλομένων στις συμβάσεις αυτές.

45 Αν γίνει δεκτό, πράγμα το οποίο εναπόκειται αποκλειστικώς στην κρίση του αιτούντος δικαστηρίου, ότι το άρθρο L. 313-25-1 του κώδικα προστασίας καταναλωτή αφορά πράγματι την πρακτική ομαδοποίησης, το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2014/17 δεν εφαρμόζεται εν προκειμένω, δεδομένου ότι, όπως διαπιστώθηκε στη σκέψη 41 της παρούσας απόφασης, η εν λόγω διάταξη αφορά μόνον την πρακτική δέσμευσης.

46 Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς το περιεχόμενο του άρθρου L. 313-25-1 του κώδικα προστασίας καταναλωτή. Με την απάντησή του στην αίτηση παροχής διευκρινίσεων για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 42 της παρούσας απόφασης, επισημαίνει ότι το ζήτημα αν η προβλεπόμενη από τη διάταξη αυτή δυνατότητα εξάρτησης της χορήγησης του δανείου από την προϋπόθεση της υποχρεωτικής κατάθεσης, με πάγια εντολή, των εισοδημάτων σε λογαριασμό που έχει ανοιχθεί στον πιστωτικό φορέα πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιτρέπει πρακτική δέσμευσης ή πρακτική ομαδοποίησης μπορεί να επιλυθεί μόνον κατόπιν της απάντησης του Δικαστηρίου στο προδικαστικό ερώτημα.

47 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η οποία στηρίζεται σε σαφή διαχωρισμό των λειτουργιών μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, ο εθνικός δικαστής είναι ο μόνος αρμόδιος να διαπιστώσει και να εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης καθώς και να ερμηνεύσει και εφαρμόσει το εθνικό δίκαιο. Ομοίως, μόνο στον εθνικό δικαστή, ο οποίος έχει επιληφθεί της διαφοράς και πρέπει να αναλάβει την ευθύνη της δικαστικής απόφασης που πρόκειται να εκδοθεί, απόκειται να εκτιμήσει, με γνώμονα τις ιδιαιτερότητες της υπόθεσης, τόσο την αναγκαιότητα όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που θέτει στο Δικαστήριο (απόφαση της 26ης Μαΐου 2011, Stichting Natuur en Milieu κ.λπ., C-165/09 έως C-167/09, EU:C:2011:348, σκέψη 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

48 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεδομένου ότι η οριστική εκτίμηση του περιεχομένου του άρθρου L. 313-25-1 του κώδικα προστασίας καταναλωτή απόκειται στο αιτούν δικαστήριο, πρέπει, προκειμένου να δοθεί απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, να θεωρηθεί ότι το άρθρο αυτό προβλέπει εξαίρεση από την απαγόρευση της πρακτικής δέσμευσης που τίθεται στο άρθρο L. 312-1-2 του νομισματικού και χρηματοπιστωτικού κώδικα, το οποίο μεταφέρει το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/17 στη γαλλική έννομη τάξη.

49 Όσον αφορά το ζήτημα, πρώτον, αν το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2014/17 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας ο πιστωτικός φορέας μπορεί να απαιτήσει από τον δανειολήπτη να καταθέτει, με πάγια εντολή, το σύνολο των αποδοχών ή των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων του σε λογαριασμό πληρωμών που έχει ανοιχθεί στον εν λόγω πιστωτικό φορέα, ανεξαρτήτως του ύψους, των δόσεων και της διάρκειας του δανείου, πρέπει, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, να ληφθεί υπόψη όχι μόνον το γράμμα του άρθρου αυτού, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και ο σκοπός που επιδιώκεται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος (πρβλ. απόφαση της 26ης Μαΐου 2016, Envirotec Denmark, C-550/14, EU:C:2016:354, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

50 Όσον αφορά, κατ' αρχάς, το γράμμα του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2014/17, υπογραμμίζεται ότι η διάταξη αυτή προβλέπει τη δυνατότητα των πιστωτικών φορέων να ζητούν από τον καταναλωτή να ανοίξει λογαριασμό πληρωμών ή ταμιευτηρίου μόνο για τους σκοπούς που προβλέπει η εν λόγω διάταξη, ήτοι να σωρευθεί κεφάλαιο για να αποπληρωθεί η πίστωση, να συγκεντρωθούν από κοινού πόροι για τη χορήγηση της πίστωσης ή να παρασχεθεί πρόσθετη ασφάλεια στον πιστωτικό φορέα στην περίπτωση αθέτησης υποχρέωσης.

51 Περαιτέρω, ο σκοπός της οδηγίας 2014/17 έγκειται, όπως προκύπτει από τη σκέψη 34 της παρούσας απόφασης, στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας για τους καταναλωτές που συνάπτουν συμβάσεις πίστωσης για ακίνητα. Η οδηγία αυτή έχει επίσης ως σκοπό, όπως συνάγεται από την αιτιολογική της σκέψη 24, την προστασία της κινητικότητας των καταναλωτών και της ικανότητάς τους να πραγματοποιούν τεκμηριωμένες επιλογές.

52 Όσον αφορά, τέλος, το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2014/17, επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 40 της παρούσας απόφασης, μολονότι το άρθρο 12 της οδηγίας αυτής απαγορεύει, κατ' αρχήν, στην παράγραφο 1, την πρακτική δέσμευσης η οποία μπορεί να θίξει τους σκοπούς που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, εντούτοις προβλέπει, στην παράγραφό 2, τις περιπτώσεις στις οποίες τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέπουν μια τέτοια πρακτική, μία εκ των οποίων προβλέπεται στο στοιχείο α′ της εν λόγω παραγράφου.

53 Καθόσον το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2014/17 εισάγει εξαίρεση από τον γενικό κανόνα που προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, πρέπει, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, να ερμηνεύεται στενά [βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2020, Pensionsversicherungsanstalt (Παύση εργασίας μετά την ηλικία συνταξιοδότησης), C-32/19, EU:C:2020:25, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

54 Η εξαίρεση αυτή παρέχει στους πιστωτικούς φορείς τη δυνατότητα, όπως προκύπτει επίσης από την αιτιολογική σκέψη 25 της οδηγίας αυτής, να ζητήσουν το άνοιγμα λογαριασμού πληρωμών ή ταμιευτηρίου, προκειμένου, μεταξύ άλλων, να σωρεύσουν κεφάλαιο σε τέτοιο λογαριασμό, που αποτελεί μέρος της προσφοράς ή της πώλησης σύμβασης πίστωσης, με σκοπό την εξόφληση της πίστωσης ή, ενόψει της απόκτησης πίστωσης, με σκοπό την από κοινού συγκέντρωση πόρων ως προϋπόθεση της χορήγησης πίστωσης. Επομένως, η υποχρέωση που επιβάλλεται σε δανειολήπτη περί κατάθεσης των εισοδημάτων του με πάγια εντολή είναι, κατ' αρχήν, σύμφωνη με τη διάταξη αυτή.

55 Εντούτοις, εν προκειμένω, από τη διατύπωση του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι το άρθρο L. 313-25-1 του κώδικα προστασίας καταναλωτή επιτρέπει στον πιστωτικό φορέα να εξαρτήσει τη χορήγηση του δανείου από την υποχρέωση κατάθεσης, με πάγια εντολή, των αποδοχών ή των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων σε λογαριασμό πληρωμών, ανεξαρτήτως του ύψους, των δόσεων και της διάρκειας του δανείου.

56 Βάσει των ανωτέρω σκέψεων, η εν λόγω παρεχόμενη στον πιστωτικό φορέα δυνατότητα είναι δυσανάλογη, στο μέτρο που η οικεία εθνική ρύθμιση δεν προβλέπει τη συνεκτίμηση των χαρακτηριστικών του οικείου δανείου σε συνάρτηση με το ύψος, τις δόσεις και τη διάρκειά του. Ως εκ

τούτου, η υποχρεωτική κατάθεση εισοδημάτων με πάγια εντολή, την οποία ο πιστωτικός φορέας μπορεί να απαιτήσει από τον δανειολήπτη, ενδέχεται να υπερβαίνει, τουλάχιστον σε ορισμένες περιπτώσεις, το μέτρο του αναγκαίου για την αποπληρωμή του δανείου, την απόκτηση της πίστωσης ή την παροχή στον πιστωτικό φορέα πρόσθετης ασφάλειας σε περίπτωση αθέτησης υποχρέωσης. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που επισημάνθηκαν στις σκέψεις 51 έως 54 της παρούσας απόφασης, η δυνατότητα να επιτρέπουν στους πιστωτικούς φορείς να προβαίνουν σε πρακτικές δέσμευσης παρέχεται στα κράτη μέλη μόνο για να επιτύχουν έναν τουλάχιστον από τους τρεις σκοπούς που απαριθμούνται στο άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2014/17.

57 Οποιαδήποτε άλλη ερμηνεία της εν λόγω διάταξης, αφενός, θα έθιγε τον σκοπό της οδηγίας αυτής, ο οποίος συνίσταται στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών, δεδομένου ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, η σύναψη δανειακής σύμβασης συνοδευόμενης από ρήτρα περί υποχρέωσης κατάθεσης, με πάγια εντολή, του συνόλου των εισοδημάτων του καταναλωτή, ανεξαρτήτως των χαρακτηριστικών που συνδέονται με το ύψος, τις δόσεις και τη διάρκεια του δανείου, ενδέχεται να μην εξυπηρετεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα συμφέροντά του. Αφετέρου, μια τέτοια ερμηνεία θα ήταν αντίθετη προς τον σκοπό της τραπεζικής κινητικότητας των καταναλωτών τον οποίο επίσης επιδιώκει η εν λόγω οδηγία, ιδίως σε περιπτώσεις όπου ο καταναλωτής επιθυμεί να συνάψει πλείονες δανειακές συμβάσεις με διαφορετικούς πιστωτικούς φορείς.

58 Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2014/17 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία επιτρέπει στον πιστωτικό φορέα να εξαρτά τη χορήγηση δανείου από την υποχρέωση κατάθεσης, με πάγια εντολή, του συνόλου των αποδοχών ή των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων του δανειολήπτη σε λογαριασμό πληρωμών που έχει ανοίξει στον πιστωτικό αυτόν φορέα, ανεξαρτήτως του ύψους, των δόσεων και της διάρκειας του δανείου.

59 Υπενθυμίζεται εξάλλου ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το εθνικό δικαστήριο υποχρεούται, δυνάμει της αρχής της σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου, να ερμηνεύει το δίκαιο αυτό, στο μέτρο του δυνατού, κατά τρόπο σύμφωνο προς τις απαιτήσεις του δικαίου της Ένωσης και να διασφαλίζει, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης όταν εκδίδει απόφαση επί εκκρεμούς ενώπιόν του διαφοράς. Η εν λόγω αρχή επιτάσσει να λαμβάνει υπόψη του το εθνικό δικαστήριο το σύνολο του εθνικού δικαίου για να εκτιμά σε ποιο μέτρο το δίκαιο αυτό μπορεί να τύχει τέτοιας εφαρμογής ώστε να μην καταλήγει σε αποτέλεσμα αντίθετο προς το δίκαιο της Ένωσης (πρβλ. αποφάσεις της 19ης Δεκεμβρίου 2013, Koushkaki, C-84/12, EU:C:2013:862, σκέψεις 75 και 76, και της 24ης Ιουνίου 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, σκέψη 55).

60 Επομένως, εναπόκειται εν προκειμένω στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν είναι δυνατή η ερμηνεία του άρθρου L. 313-25-1 του κώδικα προστασίας καταναλωτή κατά τρόπο σύμφωνο προς το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2014/17. Τούτο θα συνέβαινε, ειδικότερα, όπως προκύπτει από τη σκέψη 54 της παρούσας απόφασης, αν η διάταξη αυτή του εθνικού δικαίου μπορούσε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιτρέπει στον πιστωτικό φορέα να εξαρτά τη χορήγηση του δανείου από την υποχρέωση κατάθεσης, με πάγια εντολή, του μέρους των αποδοχών ή των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων του δανειολήπτη που αντιστοιχεί μόνο σε ό,τι είναι αναγκαίο για την αποπληρωμή του δανείου, τη χορήγηση της πίστωσης ή την παροχή στον πιστωτικό φορέα πρόσθετης ασφάλειας σε περίπτωση αθέτησης υποχρέωσης, κατά την έννοια της εν λόγω διάταξης της οδηγίας 2014/17.

61 Όσον αφορά, δεύτερον, το ζήτημα αν το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2014/17 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ότι το χρονικό διάστημα υποχρεωτικής κατάθεσης, με πάγια εντολή, των αποδοχών ή των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων που επιβάλλει ο πιστωτικός φορέας μπορεί να διαρκεί έως δέκα έτη ή να είναι ίσο με τη διάρκεια της δανειακής σύμβασης, εφόσον αυτή είναι συντομότερη, διαπιστώνεται ότι η οδηγία δεν προβλέπει περιορισμό του χρονικού διαστήματος κατά το οποίο οι πιστωτικοί φορείς μπορούν να

ζητήσουν από τους καταναλωτές να διατηρούν λογαριασμό πληρωμών ή ταμιευτηρίου που έχει ανοιχτεί κατ' εφαρμογήν των διατάξεων που μεταφέρουν το ως άνω άρθρο στην εθνική έννομη τάξη. Επομένως, η μέγιστη διάρκεια της εν λόγω υποχρεωτικής κατάθεσης των αποδοχών την οποία ο πιστωτικός φορέας δύναται να απαιτήσει από τον δανειολήπτη μπορεί να είναι ίση με εκείνη της οικείας δανειακής σύμβασης, υπό την προϋπόθεση ότι, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 56 έως 58 της παρούσας απόφασης, ο όρος περί υποχρεωτικής κατάθεσης περιορίζεται στο μέτρο του αναγκαίου για την επίτευξη των σκοπών που απαριθμούνται στη διάταξη αυτή, ήτοι στην παροχή στον πιστωτικό φορέα ασφάλειας σχετικά με την απόκτηση ή την εξόφληση της πίστωσης.

62 Επομένως, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του σκοπού της οδηγίας 2014/17, ο οποίος συνίσταται στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών, καθώς και του άρθρου 2, παράγραφος 1, αυτής, κατά το οποίο η οδηγία δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να διατηρούν ή να θεσπίζουν πιο αυστηρές διατάξεις προκειμένου να προστατεύσουν τους καταναλωτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο περιορισμός του χρονικού διαστήματος κατά το οποίο ο πιστωτικός φορέας δύναται να επιβάλει στον δανειολήπτη υποχρέωση κατάθεσης, με πάγια εντολή, των αποδοχών ή των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων του δεν αντιβαίνει στο άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της εν λόγω οδηγίας.

63 Εξάλλου, λαμβανομένου υπόψη του ότι το εξατομικευμένο πλεονέκτημα το οποίο πρέπει, κατά το άρθρο L. 313-25-1 του κώδικα προστασίας καταναλωτή, να προτείνεται στον δανειολήπτη συνιστά την αντιπαροχή για το άνοιγμα στον πιστωτικό φορέα του λογαριασμού όπου κατατίθενται υποχρεωτικώς, με πάγια εντολή, τα εισοδήματά του, η περίπτωση αυτή εμπίπτει στο άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2014/17 και παρέλκει, επομένως, η απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα όσον αφορά το άρθρο 12, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής.

64 Κατόπιν των ανωτέρω, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2014/17 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία επιτρέπει στον πιστωτικό φορέα να επιβάλει στον δανειολήπτη, κατά τη σύναψη σύμβασης πίστωσης για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία, έναντι εξατομικευμένου πλεονεκτήματος, την υποχρέωση κατάθεσης, με πάγια εντολή, του συνόλου των αποδοχών ή των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων του σε λογαριασμό πληρωμών που έχει ανοιχθεί στον πιστωτικό αυτόν φορέα, ανεξαρτήτως του ύψους, των δόσεων και της διάρκειας του δανείου. Αντιθέτως, η διάταξη αυτή έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία η επιβληθείσα διάρκεια της υποχρεωτικής κατάθεσης, με πάγια εντολή, των αποδοχών του δανειολήπτη, όταν δεν αφορά το σύνολο των αποδοχών, μπορεί να διαρκεί έως δέκα έτη ή να είναι ίση με τη διάρκεια της δανειακής σύμβασης, εφόσον αυτή είναι συντομότερη.

Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

65 Λαμβανομένης υπόψη της διατύπωσης του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος καθώς και της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, πρέπει να γίνει δεκτό ότι με το ερώτημα αυτό το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η έννοια «επιβάρυνση», κατά το άρθρο 45, παράγραφος 2, της οδηγίας 2007/64 και το άρθρο 55, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2366, και η έννοια «τέλη», κατά το άρθρο 12, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/92, περιλαμβάνουν την απώλεια εξατομικευμένου πλεονεκτήματος που προσφέρει ο πιστωτικός φορέας στον δανειολήπτη ως αντιπαροχή για το άνοιγμα λογαριασμού στον πιστωτικό αυτόν φορέα όπου κατατίθενται, με πάγια εντολή, τα εισοδήματα του δανειολήπτη στο πλαίσιο σύμβασης πίστωσης, απώλεια η οποία προκαλείται από το κλείσιμο του ως άνω λογαριασμού, και, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, αν οι διατάξεις αυτές αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία η απώλεια του πλεονεκτήματος αυτού μπορεί να λάβει χώρα πέραν του ενός έτους από το άνοιγμα του εν λόγω λογαριασμού.

66 Όσον αφορά, πρώτον, τις οδηγίες 2007/64 και 2015/2366, οι οποίες αφορούν τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, η αιτιολογική σκέψη 29 της πρώτης και η αιτιολογική σκέψη 62 της δεύτερης από τις οδηγίες αυτές αναφέρουν ότι, για να διευκολύνεται η κινητικότητα των πελατών, θα πρέπει να παρέχεται στους καταναλωτές η δυνατότητα να καταγγέλλουν χωρίς επιβάρυνση μια σύμβαση-πλαίσιο. Υπό το πρίσμα αυτό, το άρθρο 45 της οδηγίας 2007/64 προβλέπει, στην παράγραφο 1, ότι ο χρήστης υπηρεσίας πληρωμών μπορεί να λύσει τη σύμβαση-πλαίσιο ανά πάσα στιγμή, εκτός αν τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν συμφωνήσει προθεσμία προειδοποίησης, και στην παράγραφο 2 ότι η λύση σύμβασης-πλαισίου διάρκειας άνω των δώδεκα μηνών ή αορίστου χρόνου δεν συνεπάγεται επιβάρυνση για τον χρήστη υπηρεσιών πληρωμών μετά το πέρας δωδεκαμήνου. Οι διατάξεις του άρθρου 55, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2015/2366 επαναλαμβάνουν κατ' ουσίαν το περιεχόμενο των διατάξεων του άρθρου 45, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2007/64, με τη μόνη διαφορά ότι η καταγγελία της συμβάσεως-πλαισίου χωρίς επιβάρυνση προϋποθέτει πλέον ότι η σύμβαση βρίσκεται σε ισχύ για περισσότερους από έξι μήνες.

67 Όσον αφορά, δεύτερον, την οδηγία 2014/92, από το άρθρο 2, σημείο 15, αυτής προκύπτει ότι συνιστούν «τέλη», κατά την οδηγία αυτή, όλες οι χρεώσεις και κυρώσεις, εάν υπάρχουν, τις οποίες οφείλει ο καταναλωτής στον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών για υπηρεσίες που συνδέονται με λογαριασμό πληρωμών ή σε σχέση με αυτές.

68 Η εν λόγω οδηγία προβλέπει, επιπλέον, στο άρθρο 12, παράγραφος 3, ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν ότι τα τέλη, εάν ισχύουν, που χρεώνει ο αποστέλλων πάροχος υπηρεσιών πληρωμών στον καταναλωτή για το κλείσιμο του λογαριασμού πληρωμής πληρωμών που τηρείται σε αυτόν καθορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 45, παράγραφος 2, της οδηγίας 2007/64, που αντικαταστάθηκε από το άρθρο 55, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2366.

69 Εν προκειμένω, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 84 και 85 των προτάσεών του, δεν αμφισβητείται ότι η απώλεια του εξατομικευμένου πλεονεκτήματος, η οποία διαλαμβάνεται στο άρθρο L. 313-25-1 του κώδικα προστασίας καταναλωτή, είναι το αποτέλεσμα της εφαρμογής συμβατικής ρήτρας συνομολογηθείσας μεταξύ των συμβαλλομένων σε δανειακή σύμβαση, η οποία εξαρτά την απόκτηση του πλεονεκτήματος αυτού από την κατάθεση, με πάγια εντολή, των αποδοχών ή των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων του δανειολήπτη στον πιστωτικό φορέα για ορισμένο χρονικό διάστημα, το οποίο προβλέπεται επίσης από τη σύμβαση, και ότι, επομένως, η εν λόγω απώλεια δεν αποτελεί συνέπεια του κλεισίματος του λογαριασμού πληρωμών που είχε ανοιχτεί για την εν λόγω κατάθεση των εισοδημάτων του δανειολήπτη στον πιστωτικό φορέα αλλά συνέπεια της παύσης της κατάθεσης. Επομένως, υπό την επιφύλαξη εξακρίβωσης από το αιτούν δικαστήριο, προκύπτει ότι, ακόμη και μετά την παύση της ως άνω κατάθεσης, μπορεί ένας τέτοιος λογαριασμός να παραμείνει ανοιχτός.

70 Διαπιστώνεται, επομένως, ότι η απώλεια ενός τέτοιου πλεονεκτήματος δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνεπάγεται επιβάρυνση ή τέλη που επιβάλλει ο πάροχος υπηρεσιών για τη λύση της σύμβασης-πλαισίου ή για το κλείσιμο του λογαριασμού πληρωμών, κατά την έννοια των οδηγιών 2007/64, 2015/2366 και 2014/92. Κατά συνέπεια, οι προβλεπόμενοι από τις οδηγίες αυτές τρόποι χρέωσης των εν λόγω επιβαρύνσεων ή τελών δεν εφαρμόζονται στην περίπτωση απώλειας πλεονεκτήματος αυτού του τύπου.

71 Κατόπιν των ανωτέρω, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η έννοια «επιβάρυνση», κατά το άρθρο 45, παράγραφος 2, της οδηγίας 2007/64 και το άρθρο 55, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2366, και η έννοια «τέλη», κατά το άρθρο 12, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/92, δεν περιλαμβάνουν την απώλεια εξατομικευμένου πλεονεκτήματος που προσφέρει ο πιστωτικός φορέας στον δανειολήπτη ως αντιπαροχή για το άνοιγμα λογαριασμού στον πιστωτικό αυτόν φορέα όπου κατατίθενται με πάγια εντολή τα εισοδήματα του δανειολήπτη στο πλαίσιο σύμβασης πίστωσης, απώλεια η οποία προκαλείται από το κλείσιμο του ως άνω λογαριασμού.

Επί των δικαστικών εξόδων

72 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2014/17/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης για καταναλωτές για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία και την τροποποίηση των οδηγιών 2008/48/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία επιτρέπει στον πιστωτικό φορέα να επιβάλει στον δανειολήπτη κατά τη σύναψη σύμβασης πίστωσης για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία, έναντι εξατομικευμένου πλεονεκτήματος, την υποχρέωση κατάθεσης, με πάγια εντολή, του συνόλου των αποδοχών ή των εξομοιούμενων προς αυτές εισοδημάτων του σε λογαριασμό πληρωμών που έχει ανοιχθεί στον πιστωτικό αυτόν φορέα, ανεξαρτήτως του ύψους, των δόσεων και της διάρκειας του δανείου. Αντιθέτως, η διάταξη αυτή έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία η επιβληθείσα διάρκεια της υποχρεωτικής κατάθεσης, με πάγια εντολή, των αποδοχών του δανειολήπτη, όταν δεν αφορά το σύνολο των αποδοχών, μπορεί να διαρκεί έως δέκα έτη ή να είναι ίση με τη διάρκεια της δανειακής σύμβασης, εφόσον αυτή είναι συντομότερη.**

2) **Η έννοια «επιβάρυνση», κατά το άρθρο 45, παράγραφος 2, της οδηγίας 2007/64/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Νοεμβρίου 2007, για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ, 2005/60/ΕΚ και 2006/48/ΕΚ, και την κατάργηση της οδηγίας 97/5/ΕΚ, και το άρθρο 55, παράγραφος 2, της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2366 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2015, σχετικά με υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 2002/65/ΕΚ, 2009/110/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 και την κατάργηση της οδηγίας 2007/64/ΕΚ, και η έννοια «τέλη», κατά το άρθρο 12, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 2014, για τη συγκρισιμότητα των τελών που συνδέονται με λογαριασμούς πληρωμών, την αλλαγή λογαριασμού πληρωμών και την πρόσβαση σε λογαριασμούς πληρωμών με βασικά χαρακτηριστικά, δεν περιλαμβάνουν την απώλεια εξατομικευμένου πλεονεκτήματος που προσφέρει ο πιστωτικός φορέας στον δανειολήπτη ως αντιπαροχή για το άνοιγμα λογαριασμού στον πιστωτικό αυτόν φορέα όπου κατατίθενται, με πάγια εντολή, τα εισοδήματα του δανειολήπτη στο πλαίσιο σύμβασης πίστωσης, απώλεια η οποία προκαλείται από το κλείσιμο του ως άνω λογαριασμού.**

(υπογραφές)